

CHRISTOPH RANSMAYR

Feltámadás Khamban. Kelet-Tibet, 21. század

(RÉSZLET A *REPÜLŐ HEGY* CÍMŰ REGÉNYBŐL)

Meghaltam
6840 méterrel a tengerszint fölött
május negyedikén a ló esztendejében.

Halálom helye
egy jégpáncélos sziklatú lábánál volt,
melynek szélárnyékában túléltem az éjszakát.

Halálom órájában a levegő hőmérséklete
mínusz 30 Celsius fokra süllyedt,
és láttam, amint utolsó leheleteim párája
kristállyá fagy,
és füstként oszlik el a hajnali derengésben.

Nem fáztam. Nem fájt semmim.
A bal kezemen levő seb lüktetése
furcsán zsibbadó volt.
A lábamnál nyíló feneketlen szakadékokon át
felhőöklök nyomultak délkeletről.

A gerinc, mely menedékhelyemtől
följebb és följebb
a hegycsúcs piramisáig vezetett,
száguldó jégzászlókba burkolódzott,
de az ég a legmagasabb magasság fölött
oly tiszta sötétkék maradt,
hogy csillagképeket véltem látni rajta:
az Ökörhajcsárt, a Kígyót, a Skorpiót.

És a csillagok akkor sem hunytak ki, amikor
fölkelt a nap a jégzászlók fölött,
és lezárta szememet,
hanem tovább ragyogtak káprázatomban,
még lehunyt szemhéjam vörösében is,
megannyi fehérén lobbanó szikraként.

Még a skálák is a magasságmérőn,
mely valamikor kiesett
csomóvá fagyott kesztyűs kezemből,
és leugrott a felhők közé,
még ők is mintha beleégtek volna retinámba:
légn nyomás, tengerszint fölötti magasság, Celsius-fok...
az odaveszett készülék minden adata
egy-egy izzó szám.

Amikor először ezek a számok,
majd a csillagok is elhalványultak,
és végül kialudtak, meghallottam a tengert.

Magasan a felhők fölött haltam meg,
mégis hallottam a hullámverést,
érezni véltem a tajtékot,
a mélységből hozzám felsistergőt,
mely még egyszer fölsodort a csúcra,
a csúcs pedig csak egy hóval befűjt parti szikla volt,
mielőtt elmerült.

A kezemet összezúzó
kőomlás robaja,
a fürgeteg bömbölése, szívverésem...
beleveszett az áradatba.

A tenger fenekén voltam?
Vagy a csúcson?
Fájdalommentes békében,
melyről ma már tudom, hogy a vég volt, halálom volt,
és nem csupán végkimerülés,
magasságtéboly, eszméletvesztés,
egy hangot hallottam, egy nevetést:

Kelj fel!
A bátyám hangja volt.

Az elmúlt éjjel a szélviharban
elvesztettük egymást.
Én meghaltam.
Ő rám talált.

Kinyitottam a szememet. Mellettem térdelt.
A karjában tartott. Éltem.
A kezemen levő kőzúzta sebben
tombolt a pulzusom: a szívem.

Ha ma visszagondolok
arra a holdas éjre,
amikor bátyámmal együtt
annak a hegynek a csúcsa tövéből,
melyet a Kham-beli nomádok úgy hívnak: *Phur-Ri*,
a repülő hegy,
visszamasztam, visszatámolyogtam a mélybe
egy sziklagerincen, melyet üvegként borított a jég,
csupaszra söpört sziklavályúkon át,
aztán annak a nyeregnek derékig érő hórétegén át,
ahol elvesztettük egymást...,

ha e bolyongásra gondolok,
egy jéglabirintuson át a lakott világba,
mely felhőtornyok alatt
valahol a legmélyebb mélyben feküdt,
olyankor Nyemát is látom mindannyiszor,

hallom szívmengető hangját,
a korall- és kagylófüzerek csörgését a nyakában,
és érzem a tenyere melegét,

látom Nyemát,

mintha az ő karjai,
nem pedig bátyáméi lettek volna,
melyek tartottak akkor:

Senki, hallom Nyema szavát,
senki sem egyetlenegyszer hal meg az útja során.

Nyema Dolma: milyen állhatatos volt,
amikor nyelvének egy-egy szavát
vagy csak egy dolog nyitját próbálta elmagyarázni.
Milyen meleg volt a lehelete,
amikor egy növény nevét
betűzte a fülembe.

Varkocsba font hajának jakgyapjú-szaga
és füstszaga volt, és miközben beszélt,
mutatóujjával néha gyors,
röpke jeleket írt
a karomra, a kézfejemre -
spirált, hullámvonalat, köröket.

Kelj fel!

Bátyám nyomát
egy hóviharban vesztettem szem elől,
melyben a hold, mint fekete vízből
emelkedő bukóhullám alatt, úgy aludt ki.
A vihar elszakított minket,
és engem oly sűrű sötétben,
melyben csak homloklámpám jégkristályoktól szétrostált
fénye volt látható,
egy sziklatű szélárnyékába kergetett.
Ott napkeltéig életben maradtam.

Kelj fel!

Bátyám mellettem térdelt.
Karjában tartott.
Felállt: mintha mázsányi súly nyomta volna,
és próbált engem is fölsegíteni.
Nevetett.
Tanácstalanságában káromkodott.
Arca, viharmaszokja
torz jégpofa volt.

Mennyi idő múlt el különválásunk óta?
A nap most már magasan állt a csúcsra futó gerinc fölött.
Az ég: felhőtlen.
És a sziklatű árnyékában,
menedékhelyem árnyékában: szélcsend.

Éltem.
Havazott.

Fekete hó?
Fekete hó:
mint láthatatlan tűztől emésztett papiros
pernyedarabjai,
szállingóztak fekete pelyhek
a felhőtlenségből.

De amikor egy ilyen pelyeg
leszállt a bátyám
jégtől kérges kesztyűjére,
egy másik a vállára,
az én mellemre, a homlokomra,
csápokat láttam!
Rovarok ízelt lábait láttam,

szárnyakat: zúzmarapáncélzatban,
mely bevonta és felnagyította
mozaikszemüket, pódörnyelvüket, szárnyaikon a pikkelyeket;
holt pillangók havaztak
rám és bátyámra a magasból,
előbb egyenként, majd százával,
végül örvénylő,
eget elsötétítő zuhatagban.

Néhány ilyen filigrán tetem,
amikor a mellemhez csapódott,
bátyám kesztyűjéhez,
mintha szilánkokra tört volna,
és csörömpölést véltem hallani.

Csörömpölés?
Nem, csend volt.
Halálos, néma csend.

Az égből, melynek zenitje
már a világűr sötétjét kezdte felölteni,
jéggé dermedt lepkék hullottak, apollólepkék,
amilyeneket már hetekkel korábban láttunk
Kham völgyeiben, óriásraikat
egy lerombolt kolostor
imazászló-girlandjai fölött,
egy gleccsertó fölött,
egy rhododendron-erdő fölött.

Fáradt voltam, kimondhatatlanul.
Ott akartam maradni, fekve.
Fekve maradni, aludni.
Aludni.

Kelj fel!

Bátyám fölemelt, fölrángatott,
velem együtt visszarogyott a hóba.

És én a karjában kuporogtam,
6840 méterrel a tengerszint fölött,
és a sötét pelyhek örvényén át
rábámultam a Phur-Ri jégzászlóira,
a repülő hegy vakító csúcsára,
ahol jégcsákányom nyelvél
nevünket nemrég
a hóba írtam.
Éltem.

Azt hiszed, aludtál,

hallom Nyema hangját, és látom,
amint Tashit, e szurtos, síró csecsemőt
ringatja karján,
azt hiszed, aludtál, és álmodtad az egészet,

pedig halott voltál: távol az életedtől.
Halott voltál és visszatértél,
mert visszahúzott egy kéz,
visszahívott egy hang.

Nyema gyakran nevetett, ha beszélt.
Azt hiszem, az ő derűje
tudatosította bennem,
hogy aznap reggel a Phur-Ri
gúla alakú csúcsa alatt
bátyámnak nem a szavai vezéreltek az életbe vissza,
hanem a nevetése.

Karjában tartott,
és nevetett, nevetve kiáltotta, *havazik!*
Pillangó havazik! Kelj fel!

Úgy rémlett, mintha csupán ettől a nevetéstől
tudott volna az összes többi szó és zöreje
kiszabadulni a halálos néma csendből:
a hegymászó-vas csikordulása
a tükrjéggel bevont sziklán,
a vér zúgása a fejemben,
lélegzetvételünk,
mely ebben a magasságban a ritka levegőn
állatok zihálásához volt hasonló.

Bátyám talán azt olvasta ki a szememből,
hogy szakadatlan beszéde volt leginkább,
mely rabul ejtette figyelmemet,
és mondatról mondatra visszahúzott életünkbe.

Oly szívrehatóan és erélyesen beszélt,
mintha szava az utolsó esély lett volna,
hogy utolérjen,
és örökre el kellene tűnnöm,
ha elhallgatna.

Fokozatosan csökkenő messzeségből
hallottam a hangját: *emlékszel?...*

*eszedbe jut még?...
emlékezned kell, emlékezz!*

Mihelyt lehunytam szememet,
kiáltotta a nevemet újra meg újra,
és a teherhordók nevét
Nyema nemzetségéből, és a hágók nevét,
melyeken átkeltünk hetekig tartó utunkon
a Phur-Ri jégfalaihoz,
neveket, neveket: *hallasz engem?,
emlékszel?, kelj fel!*

Ezen az utazáson
láttunk pillangórajokat,
csupa százméternyi, táncoló szalagot.
Ott libegtek a hóval befűjt,
legmagasabb hágók fölött is,
végig az olvadákvíz patakjaival átmosott völgyeken,
talán egy tápláléklánc nyomában,
mely virágzó lápokot kötött össze gleccserekkel,
de talán csak egy emlék
zsákutcává lett menetiránya volt ez,
egy emléké, mely visszanyúlt az ősidőbe,
midőn az indulás helye
és az úticél
közt még nem jeges csúcsok meredeztek,
hanem szelíd, termékeny dombvidék terült el.

*Hallasz engem?!
Kelj fel!*

Egyszer már, aznap délután,
midőn szemünk előtt a Phur-Ri csúcsa
először bukkant fel nagy messzeségben,
felhőktől nem takarva,
egyszer már láttuk,
amint egy ilyen pillangórajt
utolértek az évszak turbulenciái,
és a meleg légoszlopok felsodorták
a láthatatlanságba, hidegbe, halálba,

és aztán a raj, a kimerült termiktől
végre megszabadulván, fagyottan, zúzmarásan
a gleccserre leszállingózott.

Emlékezz.

Nyema... Nyema volt, aki elmondta,
hogy bátyám a végső menedékhely
szélárnyékában engem a halálból
az életbe alighanem *visszamesélt*,
amikor nevek litániája révén
fölidézte közös emlékezetünket,
oly elpusztíthatatlanul,
hogy a múltat jelenné alakíthatta,
és engem még abból a messzeségből is,
melybe már belevesztem,
visszahívhatott.

Emlékszem, hogy megpróbáltam
pillantásommal követni
a mélységbe szállingózó pillangókat,
és hogy ettől rohamszerű szédülés
tört rám, és hogy az első mondat, melyet bátyám
karjaiban ügyel-bajjal kiejtettem a számon,
egy kérdés volt: *Ezek halottak?*

És emlékszem, hogy bátyám
elragadtatva attól, hogy eszméletre tértem,
vagy attól, amint a jégpáncélos tetemek
szállingóznak, nem bírta abbahagyni a nevetést,
és leheletének felhőjéből,
mely eltakarta arcát, így kiáltott:
Igen, de repülnek! Még mindig repülnek!

Bátyám halott.

Immár több, mint egy éve
jégbe temetve fekszik
a Phur-Ri déli falának lábánál, ahová
annak idején három napon és két éjszakán át

ereszkedtünk, hóvakságtól és hallucinációktól
új meg új tévutakra vezetve,
ama lavina mennydörgő felhője felé,
melyben ő eltűnt.

Azt hiszem, Nyema volt az első emberi lény,
aki hetekkel később a szörnyűséget kimondta:
bekente vérző ujjbegyeimet
és kezemen a kövek ütötte, lassan hegedő sebet
egy sűrű, nyúlós főzettel,
és azt mondta: *Bátyád halott.*

Halott.
Ő tartott a jéggé fagyott pillangók fürgetegével szemközt
a karjaiban.
Ő melengetett,
ő mesélt az életbe vissza,
és ő ereszkedett előttem
örökkévalóságnak rémlő, gyötrelmes ideig
a Phur-Ri lavinák szaggatta déli falán
abba a mélységbe, melyen előttünk
senki emberfia nem haladt át.

Már nem tudom, hány órán át ástam, őt keresve,
a lavinakúp törmelékét.
Már nem volt köröm az ujjaimon,
amikor egy Nyema nemzetségebéli pásztor,
elbitangolt jakokat keresve,
egy elhagyatott szállás közelében rám talált.
Kezem feketére fagyott,
lábujjaim feketére fagytak,
de életben maradtam.

Emlékszem a csontba fúródó fájdalomra,
miközben a pásztor egy ágakból, bőrökből
és szíjakkal összetákolt szánra tett,
kihúzott és -vonszolt a havasi sziklavölgyből,
és ezalatt időnként egy-egy lihegő,
monoton dalba kezdett.

Szerettem volna felülni,
az énekeshez nyúlni, őt megérinteni,
hogy megbizonyosodjam róla,
ő testből van, ő *valóságosan* létezik,
nem pedig egy újabb káprázat azok közül,
melyek a mélységbe vivő úton mellém szegődtek,
és átváltoztak
hóvá, kővé, felhővé,
valahányszor válaszoltam kérdéseikre, vagy
befogódtam volna kinyújtott karjaikba.

Szerettem volna átölelni a dalnokot,
de csak nyögő terhe maradtam
az ő szánjának, mozgásra képtelen;
immár annyi erőm sem volt, hogy egy
pirított árpából teával és
jakvajjal gyúrt gombócot a számhoz emeljek.
A dalnok kellett, hogy etessen.

Ma már,
miközben *Horse Island*-en
bátyám napsütéstől előntött
házán végigmegyek,
egyik üres, kongó szobából a másikba, és egy
ablakon át, mely a tajték sókristályaitól
csaknem teljesen elhomályosult,
látom a hullámverést,
a meredek sziklapartot,
az utóbbi napok viharaitól
felkavart Atlanti-óceánt, ma már tudom,
hogy a nevetés talán visszahozhat
az életbe, de nem tud megtartani benne.

Ami Nyemát és a nemzetségét
és engem és nyilván a legtöbb embert
életben tartja,
az alighanem azzal a néha vigasztaló,
néha fenyegető rejtéllyel kapcsolatos,
hogy bárhol vagyunk is, nem mi vagyunk
az egyedüliek:

Mindig van ott *még valaki*,
aki legalábbis tud rólunk, aki nem ereszt,
vagy akit mi nem ereszthetünk el,
valaki, aki emlékeinken,
félelmeinken és reményeinken átvonul,
a karjaiban tart, melenget,
szánkba teszi az ételt,
vagy lihegve, énekelve
egy ágakból és bőrökből tákolt szánra tesz,
és kivonszol a kősvatagból.

A pásztornak néha minden erejére szüksége volt,
hogy átvigyen egy olvadékpatakon,,
egy sziklatorlaszon vagy egy törmelékborította gleccseren.
Ha közben egy-egy kő hozzácsapódott,
vagy csupán víz ért
feketére fagyott, körömtelen kezemhez
vagy a lábamhoz, üvöltöttem a fájdalomtól.

De ő nem hagyta magát megtéveszteni,
és minden jajkiáltásomat
új motívum gyanánt belefoglalta énekébe,
és addig ismételte, míg be nem illeszkedett
énekeinek monoton dallamai közé,
és így beleénekel az ájulásba, álomba énekel.

Akkor tértem magamhoz,
amikor egy fekete sátor előtt
megpróbált leemelni a szánról,
miközben újra meg újra bátyám arcvonásait
öltötte magára.

Lerombolhatatlan építményként fúródott a sátor
az ég korongjába, melyet
pelyhes felhők borítottak, és emberi
arcok foglaltak keretbe:
megmentőim nevető, kíváncsi, gyanakvó
és elborzadó arca.

Odahajoltak nyomorúságom fölé,
a naptól és fagytól megperzselt idegen
fölé hajoltak, aki ott feküdt
lábuknál vérző kézzel, és aki
a pásztor elmondása szerint

a repülő hegyről zuhant le,
az égből
a hóba.

MÁRTON LÁSZLÓ fordítása